

УДК: 351

DOI: [https://doi.org/10.32689/2617-2224-2019-5\(20\)-75-84](https://doi.org/10.32689/2617-2224-2019-5(20)-75-84)

Жукова Ірина Віталіївна,

кандидат наук з державного управління, доцент, виконавчий директор Президії Всеукраїнської асамблеї докторів наук з державного управління, завідувач кафедри професійної освіти та управління навчальним закладом, Міжрегіональна Академія управління персоналом, 03039, м. Київ, вул. Фрометівська, 2, +38 (063) 951 78 55, e-mail: irina_pravo@ukr.net

ORCID: 0000-0003-4927-0610

Жукова Ірина Витальєвна,

кандидат наук по государственному управлению, доцент, исполнительный директор Президиума Всеукраинской асамблеи докторов наук по государственному управлению, заведующая кафедрой профессионального образования и управления учебным заведением, Межрегиональная Академия управления персоналом, 03039, г. Киев, ул. Фрометовская, 2, +38 (063) 951 78 55, e-mail: irina_pravo@ukr.net

03039, г. Киев, ул. Фрометовская, 2, +38 (063) 951 78 55, e-mail: irina_pravo@ukr.net

ORCID: 0000-0003-4927-0610

Zhukova Irina Vitaliyevna,

Candidate of Sciences in Public Administration, Associate Professor, Executive Director of the Presidium of the Ukrainian Assembly of Doctors of Sciences in Public Administration, Head of the Department of Vocational Education and Management of the Educational Institution, Interregional Academy of Personnel Management, 03039, Kiev, Str. Frometivska, 2, +38 (063) 951 78 55, e-mail: irina_pravo@ukr.net

ORCID: 0000-0003-4927-0610

МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ ДЕРЖАВНО-ГРОМАДСЬКОЇ КОМУНІКАЦІЇ

Анотація. Специфіка публічного спілкування полягає в тому, що воно означає обмін повідомленнями між державними органами та іншими організаційними (корпоративними) суб'єктами з громадянами та їхніми громадськими об'єднаннями, що відображають публічну інформацію.

Грунтуючись на інтегрованому підході до вивчення комунікативних явищ і процесів, теорія спілкування може базуватися на отриманні бажаних результатів, а саме: адекватно відображати різноманітність і складність комунікативної

реальності, успішно розвиватися, вдосконалюватися і постійно збагачувати нові знання. Саме цей методологічний підхід дасть можливість систематизувати джерело досліджень і виявити окремі методологічні прийоми, що використовуються вченими в межах їх концептуальних поглядів, близьких до нашої наукової проблеми. Сучасні дослідження у сфері державно-громадської комунікації відрізняються використанням різноманітної методології.

Інституційна парадигма дає можливість проаналізувати й розглянути державно-громадську комунікацію як стійкі комунікативні ролі та функції державних інститутів, державних інтересів і державних практик, які служать для взаємодії державних установ, політичних партій, еліт та інших верств для реалізації своїх інтересів та здійснення державної влади.

Комунікативна взаємодія між органами державної влади та суспільством також є необхідною ознакою встановлення державних та адміністративних відносин у системі відносин між органами державної влади та неурядовими організаціями. Комунікативна взаємодія передбачає певну кореляцію між реальною владою та легітимізацією громадської політики.

Загальними методами дослідження предмета комунікаційної взаємодії державного управління і громадянського суспільства також використовуються логічні методи: індукція і дедукція, аналіз і синтез, визначення та класифікація, спостереження і статистичний аналіз і т. д. Вони є робочими механізмами, завдяки яким теоретичні засади дослідження втілюються в реальність, стають теорією, яка працює.

Ключові слова: комунікаційна взаємодія між державним управлінням і громадянським суспільством, державно-громадська комунікація, теорія спілкування, комунікативні ролі державних інститутів.

МЕТОДОЛОГИЧЕСКИЕ АСПЕКТЫ ИССЛЕДОВАНИЯ ГОСУДАРСТВЕННО-ОБЩЕСТВЕННОЙ КОММУНИКАЦИИ

Аннотация. Специфика публичного общения заключается в том, что оно означает обмен сообщениями между государственными органами и другими организационными (корпоративными) субъектами с гражданами и их общественными объединениями, отражающими публичную информацию.

Основываясь на интегрированном подходе к изучению коммуникативных явлений и процессов, теория общения может базироваться на получении желаемых результатов, а именно: адекватно отражать разнообразие и сложность коммуникативной реальности, успешно развиваться, совершенствоваться и постоянно обогащать новые знания. Именно этот методологический подход позволит систематизировать источник исследований и выявить отдельные методологические приемы, используемые учеными в рамках их концептуальных взглядов, близких к нашей научной проблеме. Современные исследования в области государственно-общественной коммуникации отличаются использованием различной методологии.

Институциональная парадигма позволяет проанализировать и рассмотреть государственно-общественную коммуникацию как устойчивые

коммуникативные роли и функции государственных институтов, государственных интересов и государственных практик, которые служат для взаимодействия государственных учреждений, политических партий, элит и других слоев для реализации своих интересов и осуществления государственной власти.

Коммуникативное взаимодействие между органами государственной власти и обществом также есть необходимым признаком установления государственных и административных отношений в системе отношений между органами государственной власти и неправительственными организациями. Коммуникативное взаимодействие предполагает определенную корреляцию между реальной властью и легитимизацией общественной политики.

В качестве общих методов исследования предмета коммуникационного взаимодействия государственного управления и гражданского общества также используются логические методы: индукция и дедукция, анализ и синтез, определение и классификация, наблюдение и статистический анализ и т. д. Они являются рабочими механизмами, благодаря которым теоретические основы исследования воплощаются в реальность, становятся теорией, которая работает.

Ключевые слова: коммуникационное взаимодействие между государственным управлением и гражданским обществом, государственно-общественная коммуникация, теория общения, коммуникативные роли государственных институтов.

METHODOLOGICAL ASPECTS OF PUBLIC-CIVIC COMMUNICATION RESEARCH

Abstract. The specificity of public communication is that it means the exchange of messages between public authorities and other corporate (corporate) subjects with citizens and their public associations reflecting public information.

Based on an integrated approach to the study of communicative phenomena and processes, the theory of communication can be based on the desired results, namely adequately reflecting the diversity and complexity of communicative reality, successfully developing, improving and constantly enriching new knowledge. It is this methodological approach that will allow systematizing the source of research and revealing individual methodological techniques used by scientists in the framework of their conceptual views, close to our scientific problem. Modern research in the field of state-public communication differs using a variety of methodologies.

Institutional paradigm allows us to analyze and consider public-public communication as the stable communicative roles and functions of state institutions, state interests and state practices that serve to interact state institutions, political parties, elites and other sectors for the realization of their interests and the exercise of state power.

Communicative interaction between state authorities and society is also a necessary sign of the establishment of state and administrative relations in the

system of relations between state authorities and non-governmental organizations. Communicative interaction implies a certain correlation between real power and the legitimization of public policy.

Logical methods, such as induction and deduction, analysis and synthesis, definition and classification, observation and statistical analysis, etc., are used as general methods of studying the subject of communication interaction between public administration and civil society. They are the working mechanisms through which the theoretical The basics of research are embodied in reality, becoming a theory that works.

Keywords: communication interaction between public administration and civil society, state and public communication, communication theory, communicative roles of state institutes.

Постановка проблеми. Вивчення комунікативних процесів у державному управлінні є однією з актуальних наукових проблем, бо саме в сучасних умовах спілкування є невід'ємною складовою будь-якої форми суспільних відносин, а особливо, встановлення партнерства між державою, місцевими органами влади та громадськістю.

В Україні на сьогодні покращується роль і відповідальність держави за підвищення рівня життя і соціальних можливостей громадян. Водночас, наша історія показує, що відсутність об'єктивних, ефективних і взаємовигідних суспільних відносин може призвести у майбутньому до високої соціальної напруженості, конфліктів, непередбачуваності подій. Гострота проблеми пов'язана також з високою динамічністю інформаційних процесів саме на перетині взаємодії між організаціями та громадськістю, пошуку нових комунікаційних зв'язків і методів соціального управління, які сприяють забезпеченню ефективної взаємодії між владою і суспільством для виявлення та реалізації інтере-

сів та потреб різних соціальних груп [1, с. 33–39].

Аналіз останніх публікацій за проблематикою та визначення невирішених раніше частин загальної проблеми. Активізація досліджень щодо реалізації євроінтеграційного шляху України є відображенням глобалізаційних процесів, які відбуваються у сфері налагодження комунікативної взаємодії між державними органами та громадськістю. Тенденції розвитку державно-громадської комунікації в умовах глобалізації висвітлені в публікаціях окремих авторів. Ці напрацювання є певним виявом впливу глобалізаційних перетворень на інтеграційні процеси взаємодії різних елементів державного управління щодо використання накопичених в усьому світі знань та досвіду.

Мета статті — аналіз методології дослідження державно-громадської комунікації та особливостей формування комунікативної взаємодії між державними органами та громадськістю.

Виклад основного матеріалу дослідження. Функціонують сучасні

системи державного управління в умовах ускладнення простору політичної комунікації та диверсифікації технологій комунікативної взаємодії. У разі збільшення кількості суб'єктів політичного процесу також зростає якість їх взаємозв'язку. Це зумовлено як зростанням джерел інформації, так і поліпшенням технічного оснащення влади та громадян. У таких умовах особливу важливість набуває готовність та спроможність органів державної влади використовувати ефективні механізми взаємодії з громадськістю як безпосередньо (за участю громадських організацій), так і опосередковано (через засоби масової інформації). Тобто ключем до ефективного державного управління в постіндустріальному суспільстві повинна бути така комунікативна політика держави, яка сприятиме здійсненню функціональних повноважень органів державної влади та встановленню ефективних форм взаємодії з інститутами громадянського суспільства. Цей аспект комунікаційного спілкування з громадськістю в системі державного управління називається публічним спілкуванням. Специфіка публічного спілкування полягає в обміні повідомленнями між державними органами та іншими організаційними (корпоративними) суб'єктами з громадянами та їх громадськими об'єднаннями, що відображають публічну інформацію. Тобто публічне спілкування передбачає суб'єктно-об'єктну взаємодію, де суб'єктом є органи державної влади та різні корпоративні організації, а об'єктом – громадськість. У цьому контексті, на наш погляд, необхідно вдосконалювати механізм

регулювання процесу обміну інформацією, зокрема, шляхом обґрунтування реалізації принципу партнерської взаємодії, який передбачає не тільки інформування населення, а й встановлення ефективного зворотного зв'язку, проведення відповідної роз'яснювальної роботи, формування громадського контролю за діяльністю органів державної влади та місцевого самоврядування [1, с. 33–39].

Основними завданнями комунікації з громадськістю є забезпечення громадської підтримки дій уряду, що досягається за рахунок: підвищення рівня суспільної довіри до державних установ; реалізації єдиної державної комунікативної політики шляхом створення системи впливу на громадську думку; формування та підтримка ефективного зворотного зв'язку з громадянами для моніторингу ситуації та оцінки результатів їх роботи; встановлення співпраці з громадськими організаціями з метою забезпечення інформування громадськості про реалізовану політику та створення і підтримання позитивного іміджу влади.

Використання системного підходу до комунікаційної роботи забезпечить конкретний тип комунікації, що відбувається в процесі взаємодії між владою та громадянським суспільством з точки зору висловлення та захисту прав, свобод та інтересів громадян [2, с. 81–82]. Загальнопоширеним методом дослідження є порівняльно-історичний, що дає можливість визначити тенденції розвитку явища, що аналізується. Але, у будь-якому випадку, основною умовою застосування цього методу

повинна бути наявність спільної бази, на якій об'єкти розрізняються.

В якості загальних методів дослідження предмета комунікаційної взаємодії між державним управлінням і громадянським суспільством також використовуються такі логічні методи, як індукція і дедукція, аналіз і синтез, визначення та класифікація, спостереження і статистичний аналіз і т. д. Вони є робочими механізмами, завдяки яким теоретичні засади дослідження втілюються в реальність, стають теорією, яка працює.

Методи дослідження сприяють: обробці отриманих даних, визначенню та інтерпретації залежностей показників кількісного та якісного аналізів. Особливе місце в системі методів дослідження займає контент-аналіз нормативно-правової бази. Дані, отримані за допомогою контент-аналізу, показують ситуацію та можливості для покращення комунікативної взаємодії між державним управлінням та громадянським суспільством [3, с. 110–113]. Аналіз структури державно-громадської комунікації стимулює вибір такого елемента, як політична поведінка. Соціокультурний підхід до теорії політичного спілкування розкриває сутність явища, що цікавить нас у системі “політика – комунікація – суспільство – культура” та впроваджує ідею соціокультурного визначення політики загалом. Соціокультурна перспектива вивчення політичних комунікацій розглядає культуру, її елементи, категорії та цінності як основний фактор політичної діяльності та механізмів взаємодії. Цей підхід передбачає зосередження уваги на тенденціях, механізмах

і взаємозв'язку політичних, соціальних і духовних принципів політичного спілкування [4].

Наведені методи є одними з найбільш використовуваних в теорії комунікації. Слід зазначити, однак, що кожен метод не використовується в ізоляції, а лише в поєднанні з іншими, не сам по собі. Отже, кінцевий результат багато в чому визначається тим, наскільки вміло і ефективно використовується інтуїтивний потенціал окремих методів взаємозв'язку.

Власне, саме поняття “громадська комунікація” означає всі існуючі лінії зв'язку в громаді у тій частині, яка допомагає людині брати участь у розумінні та вирішенні проблем громадського волевиявлення. Не вдаючись до дискусії щодо конкретного понятійного апарату, відзначимо, що в цьому випадку, як зазначає І. М. Дзялошинський, під громадськими комунікаціями ми маємо на увазі систему комунікаційних мереж (каналів), які забезпечують [5, с. 50]:

- зв'язок осіб із некомерційними, неурядовими, громадськими організаціями;
- зв'язок між різними структурами громадянського суспільства (некомерційними, неурядовими, суспільними та ін.);
- зв'язок громадянського суспільства загалом;
- можливість участі окремих осіб та громадянського суспільства у розробці, обговоренні та прийнятті рішень з економічних, політичних, соціальних та інших питань, тобто у сфері державної політики.

Інформаційний обмін щодо реалізації й захисту прав людини та громадянина відбувається між усіма

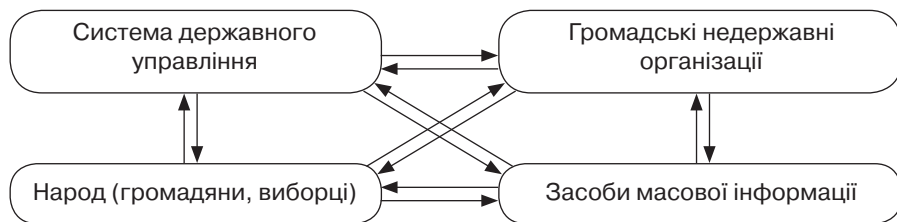
компонентами соціальної системи (рисунок).

Зазначені комунікаційні зв'язки здійснюються у формі спілкування як обмін повідомленнями, в яких фіксуються знання, думки, ідеї, ціннісні орієнтації, архетипи, емоційні стани, програми діяльності сторін та ін.

Комунікативна взаємодія між державними органами та громадськістю є важливим елементом у побудові діалогу між державою та громадянським суспільством, включаючи поширення певної інформації в суспільстві. Вона спрямована на збереження і дотримання прав і свобод громадян. Більш того, комунікативна взаємодія стає можливою лише за відсутності комунікативних бар'єрів, які традиційно існують у системі взаємодії влади та суспільства. Доказом цього тлумачення є класичний постулат Г. Тарда: "Суспільства є результатом системної взаємодії, вони живуть до тих пір, доки в них прогресують певні форми взаємодії, а прогресують вони завдяки комунікації" [6, с. 179]. Таким чином, комунікативна взаємодія між органами державної влади та громадськістю є важливою особливістю ефективності функціонування системи державного управління. На думку Г. Тарде, слід мати на увазі, що комунікативна взаємодія є ліберальним інструментом реструктуризації

в реалізації державного управління, що сприяє модернізації державної влади на основі децентралізації.

Комунікативна діяльність у державному управлінні має кілька блоків [7, с. 17–18]. По-перше, це блок, який стосується таких компонентів: забезпечення прозорості державних органів; високий рівень відповідальності за підготовку та реалізацію управлінських рішень; передача послуг шляхом створення прозорої системи управління персоналом державної служби; підвищення уваги та відповідальності суб'єктів державного управління за результати їх діяльності; політична неупередженість суб'єктів державного управління в процесі виконання ними своїх професійних обов'язків. По-друге, це блок, що стосується більш точних вимог до комунікативної діяльності, що простежується у: певних, окреслених принципах і засадах взаємодії державного управління та громадянського суспільства, які також вимагають об'єктивної інформації громадян про діяльність органів управління державою; рівні професійності у підготовці державно-управлінських рішень та послуг; у процесі забезпечення збереження конфіденційної інформації, отриманої під час виконання обов'язків суб'єктами державного управління.

Процес обміну інформацією між учасниками соціальної системи

По-третє, це стосується покращення ефективності реалізації суб'єктами державно-управлінських завдань і функцій, зокрема: інформаційного та кадрового забезпечення виконання цілей державного органу; проведення громадської оцінки результатів діяльності органу державної влади шляхом залучення спеціально підготовлених експертів та опитування громадян з метою визначення рівня задоволення їх потреб у наданні послуг; проведення контент-аналізу засобів масової інформації щодо оцінки діяльності державних органів; дослідження оцінки громадянами по порядку надання послуг та їх якості; періодична "гаряча лінія" для виявлення проблем, що виникають під час надання послуг; проведення громадських слухань; дотримання професійної етики суб'єктами державного управління [7, с. 17–18].

По-четверте, можна контролювати необхідність комунікативної діяльності для вирішення завдань, пов'язаних із прозорістю та підзвітністю державного управління: інформувати громадськість про діяльність та інструменти державних органів; створення умов для взаємодії між органами державної влади та громадськістю; залучення населення до обговорення та оцінки програм діяльності державних органів; ініціювання процедури публічної звітності для державних установ та керівників; звітування про результати діяльності державних органів та керівників; висвітлення інформації про відповідальність державних органів та інших постачальників послуг.

По-п'яте, у контексті професіоналізації суб'єктів державно-управлін-

ських рішень чітко виділяються такі елементи: комунікативні навички; навички ведення переговорів.

По-шосте, проблеми комунікативної діяльності пов'язані з: процедурою надання державних послуг; нормативним регулюванням вимог професійної етики державних службовців; встановленням порядку надання державних послуг; вдосконаленням нормативного регулювання вимог професійної етики державних службовців [7, с. 17–18].

Найбільш ретельно до тлумачення комунікативної системи як явища підійшла російська дослідниця В. Конєцька. За її визначенням, це "функціонально орієнтовані сукупності різномірних комунікативних засобів, що взаємопов'язані мовними і немовними чинниками спілкування у відносно цілісну єдність. Множинність комунікативних систем зумовлена їх цільовим призначенням, різномірністю комунікативних засобів і способами їх актуалізації" [8].

Авторка також подала критерії, що визначають специфіку комунікативних систем [8]:

1) цільове призначення системи (яка інформація повідомляється і кому призначається);

2) вибір комунікативних засобів;

3) канали передавання і сприйняття інформації та способи обміну нею (природні і штучні).

На підставі цих критеріїв учена розрізняє природні й штучні комунікативні системи. До природних систем належать ті, в яких використовуються комунікативні засоби природної мови: слова, словосполучення, речення, а також жести, міміка, рухи тіла, що мають національну

специфіку. До штучних систем вона зараховує ті, в яких використовуються сконструйовані (часто на підставі вербальної мови) або запозичені з різних галузей знань символи, формули, графи, знаки для позначення зв'язків і відносин між елементами.

В. І. Буренко розрізняє три основні категорії, що класифікують рівні громадсько-комунікативної взаємодії: суспільний (характеризують відносини між суб'єктами суспільно-політичної діяльності), публічний (асоціативний) (характеризують відносини між громадськими організаціями, спілками, виробничими структурами та іншими) і особистий (характерні для малих груп і реалізації приватних інтересів). На думку вченого, на всіх цих рівнях “влада інституціоналізована, формалізована в спеціалізовані структури і посади формуються в установленій ієрархії посад” [9, с. 24].

Висновки. У рамках цього дослідження був проведений аналіз теоретико-методологічних основ дослідження комунікації та його ресурсного впливу на поліпшення суспільного життя та державного управління, згідно з яким можна було сформулювати основні положення, що розкривають зміст реалізації мети дослідження. В умовах сучасного соціального розвитку та поліпшення функціонування національних систем державного управління стратегічно важливим елементом є комунікативна політика, спрямована на забезпечення демократичних форм взаємодії органів державної влади та громадського суспільства. У цьому контексті слід звернути увагу на розуміння громадянського суспільства

як інституційної структури, що відображає певний тип комунікативної взаємодії між державою та громадянином. Ця взаємодія можлива лише через добровільні відносини з питань державного управління, тобто самого громадянського суспільства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

---

1. *Козаков В.* Громадянська комунікація як чинник реформування державного управління: архетипний підхід / В. Козаков, О. Рашковська // Публічне управління: теорія та практика. 2015. Вип. 1 (спец. вип.). 215 с.
2. *Романенко Є. О.* Сутність та особливості системи маркетингу послуг у механізмах державного управління [Текст] / Є. О. Романенко, І. В. Чаплай // Актуальні проблеми економіки : Наук. екон. журн. 2016. № 12. С. 81–89.
3. *Рашковська О. В.* Стан комунікативної взаємодії інститутів громадянського суспільства та органів державної влади в Україні / О. В. Рашковська // Інвестиції: практика та досвід. 2016. № 6. 137 с.
4. *Карчевська О. В.* Роль політичної комунікації в електоральному процесі: теоретико-методологічний аналіз [Електронний ресурс] / О. В. Карчевська, Г. С. Агафонова // Політологічні записки. 2012. № 6. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Polzap_2012_6_19
5. *Дзялошинский М.* Гражданские коммуникации и гражданское общество / науч. ред. и состав.: И. М. Дзялошинский. М., 2009.
6. *Тард Г.* Социальная логика : пер. с фр. / Г. Тард. СПб. : Социол.-психол. центр, 2006. 576 с.
7. *Драгомирецька Н. М.* Комунікативна діяльність в державному управлін-

ні : навч. посіб. / Н. М. Драгомирецька, К. С. Кандагура, А. В. Букач. Одеса : ОРИДУ НАДУ, 2017. 180 с.

8. *Конечкая В. П.* Социология коммуникации : учебник / В. П. Конечкая. М. : Междунар. ун-т бизнеса и управления, 1997. С. 69–71.
9. *Буренко В. И.* Социальное регулирование политической власти: история идей и современные подходы / В. И. Буренко. М. : Нац. ин-т бизнеса, 2001. 195 с.

REFERENCES

1. Kozakov V., Rashkovska O. (2015). Hromadianska komunikatsiia yak chynnyk reformuvannia derzhavnoho upravlinnia: arkhetypnyi pidkhid [Civic communication as a factor in reforming public administration: an archetypal approach]. *Publichne upravlinnia: teoriia ta praktyka – Public administration: theory and practice*, 1, 33–39 [in Ukrainian].
2. Romanenko Ye. O., Chaplai I. V. (2016). Sutnist ta osoblyvosti systemy marketynhu posluh u mekhanizmkakh derzhavnoho upravlinnia [The essence and features of the marketing system of services in mechanisms of public administration]. *Aktualni problemy ekonomiky – Current issues of economics*, 12, 81–89 [in Ukrainian].
3. Rashkovska O. V. (2016). Stan komunikatyvnoi vzaiemodii instytutiv hromadianskoho suspilstva ta orhaniv derzhavnoi vlady v Ukraini [The state of communicative interaction between civil society institutions and public authorities in Ukraine]. *Investytsii: praktyka ta dosvid – Investments: practice and experience*, 6, 110–113 [in Ukrainian].
4. Karchevska O. V., Ahafonova H. S. (2012). Rol politychnoi komunikatsii v elektoralnomu protsesi: teoretyko-metodolohichni analiz [The role of political communication in the electoral process: a theoretical and methodological analysis]. *Politolohichni zapysky – Political Science Notes*, 6. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/Polzap_2012_6_19 [in Ukrainian].
5. Dzyaloshinskiy M. (2009). *Grazhdanskie kommunikatsii i grazhdanskoe obshchestvo* [Civil Communications and Civil Society]. Moscow [in Russian].
6. Tard G. (2006). *Sotsialnaya logika* [Social logic]. Saint Petersburg: Sotsyol.-psykhol. tsentr [in Russian].
7. Drahomyretska N. M., Kandahura K. S., Bukach A. V. (2017). *Komunikatyvna diialnist v derzhavnomu upravlinni* [Communicative Activity in Public Administration]. Odesa: ORIDU NADU [in Ukrainian].
8. Konetskaya V. P. (1997). *Sotsiologiya komunikatsii* [Sociology of communication]. Moscow: Mezhdunarodnyy universitet biznesa i upravleniya [in Russian].
9. Burenko V. I. (2001). *Sotsialnoe regulirovanie politicheskoy vlasti: istoriya idey i sovremennye podkhody* [Social regulation of political power: a history of ideas and modern approaches]. Moscow: Nats. in-t biznesa [in Russian].